

Kniha není nijak čtivá a vzhledem k tomu, že myšlenky v ní obsažené vyvolávají v normálně smýšlejícím čtenáři odpor a nechut' číst dále, nelze ji doporučit nikomu jinému než těm, kteří se snad v podobných názorech vzhlížejí. A možná ani jim ne...

Petr Matolín

Julia Friedrichs, **Gestatten: Elite. Auf den Spuren der Mächtigen von morgen.** Hamburg: Hoffmann und Campe Verlag, 2008. 255 s. ISBN 978-3-455-50051-6

Novinářka Julia Friedrichsová hledá ve své prvotině odpověď na otázku, kdo náleží k elitě a z jakého důvodu. Podnětem pro napsání knihy byla účast autorky v tzv. assessment centru konzultantské společnosti McKinsey. Jako jedna z mála kandidátů prošla celým nekolikakolovým výběrovým řízením, dostala pracovní smlouvu s velmi příznivými (finančními) podmínkami – a odmítla ji. Věrna žurnalistickému poslání se rozhodla podívat se na zoubek institucím, z nichž se zítřejší elity rekrutují, a vydala se na rok trvající rešeršní pobyt, který ji zavedl na privátní vysoké školy, kde se vyučuje byznys, na soukromá internátní gymnázia a do mateřských školek, v nichž se děti od nejtějššího věku učí vedle dnes již samozřejmé angličtiny i čínsky.

Friedrichsová v knize čerpá jednak z rešerše v terénu, jednak odkazuje zejména na Michaela Hartmanna, který se problematikou elit dlouhodobě zabývá, a zjištěné informace konfrontuje. Porovnává věty, které slýchá od představitelů navštěvovaných institucí a věty vyslovované politiky („potřebujeme nové elity“), s tím, na co byla zvyklá z dob svého dětství, z výchovy svých levicově-liberálních rodičů – kdy pojem „elita“ lehce zaváněl rétorikou Třetí říše, a platilo ho tudíž odmítnout a spíše se přiklonit apelu integrace slabších. Patřit k elitě znamená mít moc.

Způsob, jímž si autorka vybírá aktéry, které pozve k diktafonu, spolu se způsobem, jakým pak jejich výpovědi skládá za sebe, dává vzniknout mozaice, která z mnoha stran kritizuje společnost, v níž sociální mobilita téměř není možná – svoji jsou mezi svými od batolecích let přes dobu studia až po léta v zaměstnání. Fungují zde neformální „přátelské“ svazky, které usnadňují mnoho kroků – od nástupu do první práce až po budování kariéry. Chápavý čtenář pozná, kam Friedrichs míří kritikou odtrženosti elit od „normálního života“: konzultanti, v podstatě v roli robotů ženoucích se za co nejvyšší efektivitou a eficienti, nemyslí na osudy lidí, které propouštějí, aby zvýšili profitabilitu firmy, jež si objednal jejich radu.

Jedním ze silných momentů knihy je autorčino zjištění, že za přijetím na elitní (soukromou!) obchodní univerzitu nestojí průměr známek z maturitního vysvědčení (jako je tomu u přijímacího procesu na žádané obory – práva nebo medicína – na státních školách), ale test z angličtiny a pohovor o motivaci ke studiu. Ještě mnohem zajímavější obrázek si může čtenář vytvořit o stávajících studentech soukromých gymnázií – elitu z nich dělá opravdu jen to, že se k ní sami počítají, což se zakládá zejména na stavu konta jejich rodičů. V pří-

padě studentů, s nimiž Friedrichs mluvila, se nedá mluvit ani o nadprůměrné pracovitosti, kterou by se lidé náležející k elitě podle vlastní definice měli vykazovat. Autorka jejich vý-
roky kriticky přiosťuje; pracují nadprůměrně, ale neptají se proč.

Friedrichsová se však setkala i s těmi, kdo se ptají, a tudíž nechtějí náležet k té elitě, která se jako taková sama definuje. Jsou to lidé, kteří protestují, stávkují, brání se proti vý-
myslům „systému“ – a občas jim chybí několik eur na nájem. Setkává se i s dalšími, kteří díky své pili k elitě náležejí – a jsou ochotni tuto roli převzít i v tom smyslu, že se nebrání převzít zodpovědnost. Mozaiku doplňuje dívka, která dostává stipendium od Svobodného státu Bavorsko za vynikající výsledek u maturity, a může tak studovat na Maximilianeu v Mnichově. Nechybí ani řada mladistvých z neněmeckých rodin, kteří díky pili dosáhli na stipendium udělované telefonním operátorem umožňující jim studovat na škole, na které by si jinak nemohli dovolit platit školné.

Celkový pocit z knihy, která v Německu rozpoutala bouřlivou a dlouhou diskusi, je skeptický. I přes autorčin talent vkládat do proudu textu pointy a sem tam hýřit vtípem se jedná téměř vždy o humor neradostný. Autorka nahlas a odpovídajícím způsobem pojmenovala něco, co pod hladinou bobtnalo už delší dobu – plíživou proměnu (sebe)vnímání elitních společenských vrstev, skutečných, i těch samozvaných.

Lucie Rydlová

Robert L. Nelson, ed., **Germans, Poland, and Colonial Expansion to the East: 1850 Through the Present**. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. ISBN 978-0-230-61268-6

Publikace představuje jednu z částí projektu Studies in European Culture and History, jehož nositelem jsou některé americké a kanadské univerzity (Harvard University, University of British Columbia nebo Westfälische Wilhelms-Universität Münster) popř. jejich instituty zabývající se studiem současné i minulé Evropy. Klade si za cíl pochopit nedávnou minulost a mění se současnost Evropy ve světle rozšiřující se Evropské unie a NATO.

Úvodem je představen koncept kolonialismu v Evropě, především ten německý, směřující na východ od jádrového území Německa. Další články chronologicky řeší koncepty, historiografii a průběh německého „tažení na východ“ eskalujícího za první a druhé světové války, a to především ve smyslu německého záboru polských území v období od konce 18. do první poloviny 20. století. Závěr knihy potom představuje článek, který řeší, jakým způsobem se minulost německo-polských vztahů prolíná do současnosti, do nové, otevřené Evropy.

Kniha jako celek čtenáři přináší důvody a argumentaci pro tezi, že to byla především východní Evropa, či lépe Evropa na východ od Německa, která představovala pro Němce ten „pravý“ cíl jejich vlastního kolonialismu. Nadto, právě na příkladu Německa a jeho vztahu k polským územím, kniha ukazuje, jakým způsobem a s jakými (negativními) důsledky fungoval evropský kolonialismus obecně – vykořisťováním, rasismem a šovinismem počínaje, sociálním experimentováním pod rouškou vědeckosti konče. Projekt této publikace je poměrně úzkoprofilový,